

INTERVIU CU DOMNUL GEORGE TZIPOIA: „ARTA ESTE REZULTATUL UNEI EVOLUȚII INTERIOARE FOARTE BOGATE”

Autor: Redacția Syntopic | 12 ianuarie 2024

Interviul a avut loc în data de 22 decembrie 2023.

Redacția Syntopic l-a invitat pe domnul George Tzipoia la un dialog privind arta, artiștii și creația artistică. Invitatul nostru reprezintă a doua generație dintre artiștii familiei, fiind fiul pictorului și sculptorului Alexandru Țipoia (1914-1993), în slujba posterității căruia și-a dedicat ultimele trei decenii. Întâlnirea a avut loc în casa părintească din București (strada Locotenent Aviator Gheorghe Carada nr. 79), astăzi Casa Memorială Alexandru Țipoia, care găzduiește majoritatea lucrărilor lui Alexandru Țipoia. Îndemnăm cititorii să o viziteze.

Tudor Vișan-Miu: Bună seara! Avem un nou episod din întâlnirile „Povești la semineu”, într-un cadru puțin diferit de cel cu care ne-am obișnuit. Acum, în spatele nostru nu este un șeimeu, ci o sobă, care se află în casa familiei Țipoia. E o casă cu o istorie, o poveste... Se află în București, în strada Locotenent Aviator Gheorghe Carada nr. 79 (Caranda, primul aviator român care a fost victima unui accident aviatic, în 1912, pe platoul Cotroceni). Invitatul nostru este domnul George Tzipoia, gazda noastră și fiul pictorului, artistului Alexandru Țipoia. Deja - nu? - putem spune, două persoane, că e aproape o „dinastie de artiști”.

George Tzipoia: Să zicem... O dinastie „firavă”, în sensul că numai două persoane sunt destul de puține, ne-ar mai trebui câteva generații...

Sigur, acum, poate, la artiști, mărimea e cumva...

Cred că importanța artei este mai valoroasă, adică în ce măsură artistul a putut să creeze o operă demnă de un patrimoniu artistic național. Despre asta este vorba.

Sigur! Cei care ajung în fața casei sunt întâmpinați de o plăcutță care precizează că tatăl dvs. a locuit și a creat în această casă din momentul în care

ea s-a construit, în 1940, până la sfârșitul vieții lui. Am în față, ca să ne ajute în discuție, o lucrare pe care ați publicat-o anul trecut: *Țipoia & Tzipoia, Acasă, în lumea umbrelor noastre* [Institutul Cultural Român, 2022 - n.red.], unde împlețiți povestea casei cu povestea familiei, „activitatea” unor înaintași ai dvs. și considerații despre fenomenul artistic și problema aceasta a „creației”. În carte amintiți faptul că tatăl dvs. nu a avut un atelier și tot ce a lucrat a făcut-o în spațiul de locuit al casei...

Sub aspectul acesta locul este foarte important pentru că el și-a creat întreaga operă în această casă, neavând atelier separat de casa de locuit, întrucât el nu a fost un artist agreat de regimul comunist. Prin Uniunea Artiștilor Plastici, numai artiștii bine văzuți de regim primeau spații adecvate, ateliere de creație, cum au fost cele din Pangratti [strada Emil Pangrati din București - n.red.]. El și-a creat întreaga operă aici, în casă. Noi am deschis această casă acum cinci ani, pe propriile noastre speze, prin puterile noastre...

Să spunem că se vizitează...

Se poate vizita cu un telefon în prealabil, pentru că noi venim special ca să deschidem și să primim publicul. Deci, facem un act de cultură. Ar trebui să spun, de asemenea, un lucru foarte important, că această reușită este rezultatul exilului familiei noastre, pentru că noi am revenit după Revoluția din 1989...

Să amintim, înainte, în ce an ați reușit să plecați din R.S.R. [Republica Socialistă România - n.red.].

În 1982, am plecat într-o excursie și am rămas - credeam, în acel moment, definitiv, pentru că nu ne puteam închipui că putea interveni o schimbare [de regim, în România - n.red.]. Deci noi oarecum ne luasem adio de la România când am plecat. Un detaliu de asemenea foarte important este că am lăsat-o pe fiica noastră aici, pentru că altfel nu am fi putut să obținem pașaport de plecat; ea era oarecum garanția că noi ne vom întoarce în termen de 30 de zile, ceea ce nu am făcut. Am cerut azil politic la Geneva și, în felul acesta, am rupt orice legătură cu regimul comunist până în Revoluția din 1989. Fiica noastră nu a putut să vină să se întâlnească la Geneva decât după un an și jumătate. A fost o perioadă destul de grea și pentru ea, și pentru noi.

Ar mai merita spus că cu Elveția aveți niște legături în istoria familiei.

Da, absolut! Noi oarecum am refăcut drumul invers al stră-străbunicului meu, bunicul bunicii mele [Louis Leyvraz - n.n.], care a venit din Elveția și a fondat colonia elvețiană și a fost horticultorul-șef al Primăriei Orașului București, s-a ocupat de decorarea parcurilor: Cișmigiu, Carol, Grădina Icoanei și alte locuri de agrement din capitală.

Asta, pe linia bunicii paterne.

Da. Din partea bunicului meu suntem de origine grecească, din Epir, familia Țipoia este probabil aromână sau, în orice caz, grecizată în decursul secolelor. Când a venit străbunicul meu, el era considerat grec și evident că vorbea grecește.

Să amintim și de stemă.

Stema familiei, care reprezintă - și asta este foarte interesant - aceste trei săgeți reprezintă cei trei frați Țipoia, din care unul a venit în țările române, e documentat în 1577, într-un document slav de la Arhivele Statului, în care se vorbește de Radu „Țipoia”. După plecarea lui, celelalte două ramuri ale familiei au schimbat sensul săgeții spre stânga, ele fiind inițial spre dreapta. Vechea stemă era cu toate de la stânga la dreapta, după care s-a schimbat sensul celei de la mijloc.

V-aș mai ruga să lămurim un lucru pentru cei care o să ne urmărească: faptul că tatăl dvs. semnează cu „Ț”, dvs. cu „Tz”.

Numele grecesc inițial era „Tsipogias”. S-a suprimat „g-ul” și s-a scris fonetic, „Tsiptoia”, așa cum se aude. Eu am semnat cu „Tz” ca să mă deosebesc de tatăl meu, pentru că există confuzia cine este Alexandru Țipoia, cine este George Tzipoia. Dacă este numai „Țipoia” pe un tablou, nu se știe cine e unul, cine e altul. În felul acesta, cu o grafie diferită, se poate face diferența între tată și fiu.

Mi-am ales aici din cartea dvs. câteva gânduri pe care vă propun să le aprofundăm. Unul din subiecte ar fi o idee pe care o auzim astăzi destul de des, ideea că orice poate să fie artă, oricine poate să fie artist. O să mă refer, întâi, la un gând al dvs., pe care vă invit să îl elaborăm. Citez:

«Să faci din nimic, căci interiorul sufletului și al minții, oricât de bogate ar fi, tot nimic este, să transpui pe o pânză albă de pictură sau pe oricare alt suport, din imponderabilul și eterul sufletului, spirit și materie împreună, deci opera de artă, acest gest suprem, nefiresc, nu-i este dat oricui» (p. 150)

Vă invit să discutăm ce definește un artist în sensul esențial al cuvântului?

Subiectul este extrem de vast și de complex. Vă dați seama că nu o să îl rezolvăm noi în câteva minute. Aici intervine problema valorii și problema confuziei valorilor, în general, pentru că este o mare confuzie în domeniile vieții sociale - dar pe noi ne privește acum subiectul artei. Într-o lume în care numai cine nu vrea să se considere artist nu se consideră, deci toată lumea dorește să fie artist, vă dați seama că intervine confuzia valorilor. Evident că lucrurile sunt extrem de interesant de studiat din punct de vedere profesional.

Arta este ceva care depășește condiția normală a omului. Nu este un lucru deloc ușor,

este rezultatul unei evoluții interioare foarte bogate, foarte studiate. Vedeți bine, Brâncuși, de exemplu, la momentul actual, nu este suficient apreciat de România. România nu a fost capabilă să cumpere o lucrare de Brâncuși – mă refer la „Cumințenia pământului”! S-a făcut multă vorbire în ultimele decenii despre lucrul acesta. Asta ce vrea să însemne? Că noi, oamenii, nu știm să apreciem, nu dăm valoare lucrurilor corespunzător importanței lor. Așa se întâmplă peste tot. De-abia după moarte artiștii sunt – câteodată, nici asta nu este sigur – apreciați, repuși în drepturile lor... Noi, ca familie vorbesc, eu, soția mea, fiica noastră, după moartea tatălui meu [în 1993 – n.red.], ne-am ocupat extrem de mult ca să-l punem în valoare, creând albume cu lucrările de artă pe care le-a făcut, expoziții în tandem – mă refer la expoziția retrospectivă de la Muzeul Național de Artă al României din 1998, care i-a fost refuzată tatălui meu în timpul comunismului. El nu s-a bucurat în timpul vieții de rezultatul muncii lui, iar noi, ca să spunem așa, l-am repus în drepturi, l-am „răzbunat”, i-am făcut dreptate și am ajutat la punerea în valoare a artei lui în context național. Este o bogăție, o artă extrem de importantă arta lui Alexandru Țipoia. Vedeți, eu nici nu vorbesc de propria mea creație, pentru că eu sunt încă în viață, deci sunt „mai puțin important”. Atâta vreme cât trăim, suntem mai puțin importanți [ca artiști – n.red.], importanți devenim după ce nu vom mai exista. Aceasta este, iarăși, o idee interesantă. Închipuiți-vă câți se pot consola cu ideea, că poate, decenii după moarte, arta persoanei respective va fi, în sfârșit, pusă în drepturile ei.

Continuând acest fir de idei, o să citez o altă reflecție a dvs., și anume:

«În artă, numai nevoia interioară, pe care o numim motivație, pune în mișcare implacabila mașinărie a conexiunilor dintre simțire, gândire și acțiune, mâna fiind aceea care este destinată să finalizeze întreg procesul creativ, dar ca nefiind decât un umil instrument în slujba trăirilor creatoare sub tutela concepției, aș îndrăzni să spun, filosofice» (p. 69).

De ce are artistul nevoie să creeze artă?

Asta este o întrebare cheie. El are nevoie să creeze artă pentru că are această motivație în el: nevoia o denumim motivație. De ce are nevoie? Aici este greu de spus, pentru că fiecare are alte nevoi – și de aici vine diferența între arte. Nu este același lucru [între ele – n.red.], cuvântul „artă” nu vrea să însemne nimic, când spunem artă nu știm la ce ne referim, pentru că e o paletă infinită de game, de valori, de stiluri, de importanță în sine. Artă este un cuvânt abstract care nu vrea să spună aproape nimic – nu mare lucru, în tot cazul. Deci, trebuie discutat pe concret. Când vorbim de lucruri concrete, acolo ne este mai simplu să facem o deosebire. Artistul are nevoie să creeze pentru că asta este însuși respirația lui, trebuie să se exprime. Cum muzicianul se exprimă prin note, compozitorul compune, interpretul interpretează, violonistul, pianistul, violoncelistul... Este un mod

de a te exprima. Sigur, creația este și la nivel interpretativ, pentru că nu toată lumea interpretează identic, și acolo este o scară a valorilor: compozitorul e primul care compune, iar interpreții sunt cei care interpretează, în niște parametri. Artistul plastic simte nevoia să se exprime prin raportul de valori, creind forme, lucruri care n-au existat înainte și prin asta se vede bogăția unui spirit, în ce măsură ceea ce el simte nevoia să arate capătă o valoare în contextul unei culturi.

Evocați o imagine care mi se pare foarte expresivă, anume:

«Mă văd la 3-4 ani desenând frenetic, fără nicio opreliște, pe pereți, prin spatele fotoliilor, apoi pe hârtie, cu creionul negru, cu creioane colorate, cu acuarele, la biroul mare din holul de jos al casei» (p. 47).

Aș dori să vă întreb, apropo de ideea de evoluție în artă, în viața unui artist, și faptul că își îmbogățește creația documentându-se, studiind. Cum se explică acest proces?

Cel mai important lucru din viața unui artist este evoluția lui. Este important de unde s-a plecat și unde s-a ajuns. Asta este esențial. Vedeți că marii artiști evoluează, nu rămân cantonați într-un - ceea ce numim noi - „stil”, dar nu este: dacă faci la fel toată viața, nu înseamnă că ai un stil stil, se confundă stilul cu personalitatea și cu evoluția. Vedeți, de exemplu, Picasso a avut o evoluție extraordinară, nu i-a lipsit nimic, a atins toate modalitățile de expresie. Sunt artiști care toată viața, de la A la Z, pictează la fel, și asta pentru că ori nu au capacitatea să se depășească pe ei înșiși, ori fiind acceptați de public așa, nu mai vor să decepționeze publicul și atunci „bat apa în piuă” toată viața într-un anumit fel, e recognoscibil, știi cine este, dar dintr-o superficialitate [a lui - n.red.]. De ce? Pentru că i-ai fixat formula, adică este cineva care nu mai creează, ci „produce”. Trebuie să facem diferența dintre creație și producție. Producția este ceva care se repetă la infinit, e un fel de „a da la manivelă”, și atunci produci identic, ești foarte recognoscibil și se spune că ești o „mare personalitate” pentru că ai un „stil”. Or, stilul este ceva mult mai complex decât asta și evident că nu e momentul acum să intrăm într-un studiu al problemei respective.

Am putea spune că în ființa unui artist creația, cum ați evocat, corespunde unei nevoi interioare, iar producția, unor altfel de motivații?

Și producția corespunde unei nevoi interioare, dar unei nevoi interioare minore! Aici este problema, raporturile între scara valorilor nevoilor interioare. Și producția corespunde unei nevoi interioare...

Dar nu una profundă!

... una minoră, care nu poate fi luată în considerare.

Pentru că ați relevat această chestiune a confuziei valorilor - și cei care ne ascultă probabil că sunt preocupați de aceste lucruri, unii poate că se lovesc de aceste confuzii - ce sfat, sugestie ați da unei persoane de bună credință care ar avea nevoie de niște îndrumări cum să facă deosebirea între o valoare și diferența asta între creație și producție?

Vedeți, eu, în general, nu dau sfaturi, nu sunt profesor, și am fost foarte departe de nevoia asta de a comunica, de a învăța pe unul și pe altul. Acestea sunt niște lucruri extrem de personale și fiecare trebuie să-și rezolve singur problema, să găsească, odată ce înțelege ideea, să găsească modalitatea. Aici nu pot fi date sfaturi, lecții - din lecții nu învață nimeni nimic, nu este suficient, numai cei motivați vor fi în stare să se depășească într-un domeniu sau în altul, altfel nu servește la nimic.

Ajută cuiva să viziteze cât mai multe muzee, să comparte artiști?

Evident. Servește foarte mult ca foarte mic copilul să fie dus la expoziții, să asculte concerte, să citească poezie, să citească enorm, să-și deschidă capul. În cartea asta vedeți acolo povestesc ce importantă a fost pentru mine biblioteca din casa noastră și cum s-au petrecut lucrurile în decursul timpului, pentru că toată viața nu este decât o evoluție. Mai am un citat, mă auto-citez (nu este prea plăcut), că „arta nu se adresează omului temporal; arta este o privire dincolo de noi înșine, dincolo de timp”. O să spuneți: dar ce este aceea omul temporal, că toți suntem temporali - nu-i așa? - că nu există om intemporal. Mă refer la ceea ce este intemporal în om. Înțelegeți?

Apropo de expoziții, poate este momentul să amintim că anul acesta s-a deschis o expoziție - pentru că l-ați amintit pe Picasso - cu lucrările ale lui Picasso și ale unor artiști români în care s-au găsit niște similitudini, fără să fie vorba de o inspirație directă sau care să se poată documenta. Sunt și lucrări ale tatălui dvs. Dvs. ați făcut și un album [catalog, *Afinitatea plastică Țipoia-Picasso în Artă românească* - n.red.] în care puneți mai multe decât există în expoziție, alăturate, pentru ca cineva să poată să facă această comparație. Se pot compara orice artist între ei?

Evident că orice artist poate fi comparat cu altul, dar problema este să ai o idee ce vrei să compari, unde vrei să ajungi, ce vrei să demonstrezi. Este foarte adevărat că noi înșine, în fiecare domeniu, suntem ce suntem prin comparație. Așa cum un tablou, pus lângă alt tablou, este diferit de tabloul pe care-l pui alături, mereu schimbându-l, el devenind de fiecare dată, prin schimbarea celui de alături, altul, el rămânând același - așa și noi. Eu am vrut să arăt, prin comparația Picasso-Țipoia (au fost cei 50 de ani de la moartea lui Picasso și 30 de ani de la moartea tatălui meu), am vrut să arăt echivalența valorilor în cadrul unor culturi. Evident, cum am spus și în text, „România nu este

Franța, București nu este Parisul, nici Alexandru Țipoia nu este Pablo Picasso”, e vorba de o echivalență a valorilor, iar asta se vede din imagine, evident, pentru cine vede, pentru că o altă idee interesantă, bogată în esență, este că într-un tablou este mai interesant ceea ce nu se vede decât ceea ce se vede (dar la lucrul acesta nu accedă oricine, deci problema este și de ordin filosofic la un moment dat). Prin punerea sinoptică, în paralel, cel care are capacitatea să vadă vede, cel care nu are nu va vedea, chiar uitându-se. Eu am făcut gestul acesta profitând de momentul expoziției de la Muzeul de Artă Recentă, care mai poate fi încă vizitată, am dorit să arăt echivalența artelor celor doi protagoniști și lipsa de apreciere a artei tatălui meu în România și aprecierea la maximum a artei lui Picasso în lume – situația asta diferită, care este rezultatul istoriei noastre, noi suntem așa cum s-a întâmplat să fim. Istoria noastră explică foarte multe lucruri, iar dvs., ca istoric, le știți foarte bine. E important, pentru cei care sunt capabili să vadă, acest moment, când am editat acest catalog, ca să arăt importanța tatălui meu la nivel național și internațional, pentru că o valoare, atunci când este mare, nu este numai în cadrul țării respective, adică ori este, ori nu este – nu e o chestiune de geografie. O altă idee: diferența între valoare artistică și preț, bani. Sunt două lucruri complet diferite care nu au niciun raport unul cu altul – deci, diferența între valoarea artistică, spirituală și traducerea ei în moneda unei epoci. Bani nu au valoare în fața artei, arta este întotdeauna peste bani.

Pentru că ați menționat biblioteca casei, o să vă invit să pornim tot de la un lucru pe care-l evocați, și anume:

«Nu este deloc indiferent ce imagini am avut în fața ochilor de-a lungul formării noastre, cum nu este deloc indiferent ce muzică ne-a sunat în urechi, ce cărți și gânduri ne-au preocupat și măcinat ființa, în perimetrul în care ne-a fost dat să ne consumăm existența. Toate acestea au contribuit, împreună cu ce am avut mai adânc și mai bun în noi, la «construcția» omului pe care am reușit să îl clădim în răgazul care ne-a fost dat» (p. 17).

Putem spune că viața unui artist îi explică opera? Felul în care a trăit, condițiile pe care le-a avut?

Absolut! E o legătură foarte mare, foarte strânsă între viață și operă. Evident.

Cum o vedeți în cazul tatălui dvs.? Poate la nivel personal nu ar fi...

Prin propria mea experiență de viață, prin reușitele mele personale, realizez importanța vieții, pentru că în funcție de cum se petrece viața poți să creezi într-un anumit fel. Este o legătură imensă! Sigur, este o legătură foarte complexă, nu putem s-o definim, însă, evident, condițiile de creație, de viață, sunt esențiale. Dacă nu ai condiții, nu poți să creezi. În primul rând trebuie să ai un echilibru psihic, moral până la urmă. Tatăl meu a

creat în niște momente foarte critice, extrem de dificile. M-am gândit că eu n-aș putea să creez nimic din ce a creat în condițiile în care a trăit el. A avut o forță extraordinară. A putut să treacă peste toate, având în vedere că, de exemplu, el a trebuit să fie responsabil al unei familii întregi în care nu mai avea nicio persoană niciun venit, vreo șase persoane care nu avea niciun ban – el trebuie să ne întrețină, să ne dea zilnic de mâncare! Asta nu este ușor și, în același timp, să mai și crezi – și nu orice, ci o operă importantă. Deci, a avut o forță de creație cu totul ieșită din comun. Eu sunt perfect conștient că nu aș putea să fac ce a făcut el în condițiile acelea extrem de dure, de dificile. Nu are sens să intru în detalii, dar ideea rămâne: e o mare legătură între viață și operă, dar acesta este un subiect strict de istoria artei, pe care numai cei de specialitate pot să-l discute mai în amănunt.

Pentru că ați menționat această diferență între valoare și preț, cum este construit, până la urmă, acest preț: este o chestiune accidentală, se poate lucra la ea, ce actori sunt implicați, se reglează lucrurile la nivelul publicului sau pot contribui și instituțiile?

Este o situație accidentală. De ce sunt anumite creații supralicitate, altele sublicitate? Asta este ceva conjunctural. Întâmplarea face, dacă „place” – plăcerea nu are nicio valoare în artă. Dacă o lucrare de mică calitate valorică place unui public larg și publicul acela cumpără îi crește în mod artificial prețul, prin supralicitare, și se ajunge la sume care nu au niciun raport cu valoarea propriu-zisă artistică, spirituală. E foarte greu ca să înțeleagă cineva ca să înțeleagă ce înseamnă valoare spirituală a unui lucru material – pentru că un tablou este un lucru material: un șasiu, o pânză, eventual cu o ramă, deci un obiect. Când cumperi obiectul acela, nu-l cumperi pentru el ca obiect, ci pentru ce este în spatele lui: gândirea, spiritualitatea. La chestiunea asta se pricep foarte puțini, de aici confuzia. Prețurile mari, câteodată, nu întotdeauna, sunt la lucrări de calitate slabă. La lucrările de mare valoare artistică, artistul, evoluând, are o idee și se depărtează de public, întrucât publicul nu are același raport cu el, nu-l mai domină (pentru că publicul, în general, dorește să-l domine pe artist). Cum nu-l mai recunoaște, cum, pentru public, nu mai reprezintă nimic acea operă, acel artist.

Cum face un artist în timpul vieții să se protejeze...?

Nu poate! N-are cum să se protejeze. De altfel, artiștii nu se protejează, ei sunt protejați de propria lor creație, dacă sunt.... Opera e ca o platoșă de oțel, e ca o pavăză. Opera protejează artistul, dacă o are, dacă nu, rămâne neprotejat.

Contează pentru un artist, în timpul vieții, curentul artistic în care este încadrat de criticii de artă, de specialitate?

Nu contează absolut deloc. De altfel, și criticii pot să încadreze într-un mod diferit, dar n-are nicio valoare încadrarea. Un artist nu este important în funcție de unde este

încadrat. De fapt, artistul nu se încadrează nicăieri, este incadrabil. Restul este artificial că îl pui pe cutare acolo, dincolo. Asta, așa, ca să încerci să te descurci în vastitatea problemelor, e o chestiune de organizare, artistul nu-l interesează unde este categorisit, nici el nu se așează într-un sertăraș.

Putem spune că există o „linie” între artiști, faptul că un subiect, o idee, o temă este dusă mai departe și continuată, uneori, sub o altă formă de-a lungul anilor, secolelor?

Bineînțeles! Și în cadrul unei opere există o mișcare continuă, o evoluție permanentă. Da: lucrurile se continuă, sub forme diferite.

Credeți că o operă are o anumită cheie de interpretare sau fiecare poate să vadă ce simte în ea?

Evident! Fiecare o interpretează într-un mod diferit, în funcție de propria cultură, sensibilitate. Același lucru poate fi interpretat de fiecare persoană care privește în mod diferit – de aici și bogăția artei, pentru că nicio lucrare nu este interpretată identic.

Pentru că vorbeați de „nevăzutul dintr-o operă de artă”, la un moment dat ne indicați această idee că un tablou este un „spațiu infinit”, care conține nu doar ceea ce vede cel care privește, ci până la urmă - nu? - toate interpretările posibile care pot să apară din contactul cuiva cu opera. Cum procedați, de pildă, dvs., când admirați o lucrare? Există un anumit mod de a privi sau aici este la latitudinea fiecăruia?

Nu există un „mod” de a privi, sunt moduri. Fiecare privește într-un mod diferit. Evident că, privind în mod diferit, captezi în mod diferit. E ceea ce numim interpretare, interpretăm în mod diferit...

Aș reveni acum, spre finalul discuției noastre, la această casă în care ne aflăm. Sigur că cei care urmăresc discuția nu pot să vadă tot ce vedem noi de aici: toate lucrările, toată mobila (are o vechime anume, nu?), sunt tot felul de obiecte care au aparținut unor membri ai familiei, fotografii. Casa asta s-a numit la un moment dat, nu?, după culoarea obloanelor, care nu mai sunt....

Da, era „casa cu obloane galbene”. Au rămas amintire fotografiile. Când am organizat casa memorială și am deschis-o, a trebuit să închidem vechile ferestre, care nu se mai închideau bine, și atunci, înlocuindu-le cu termopane, n-am mai avut unde să fixăm obloanele. Le-am păstrat un timp la demisolul casei, în ideea de a le repune din nou, pentru că făceau farmecul acestei case, dar, până la urmă, am renunțat, pentru că totul este foarte complicat. Am încercat cât am putut să ne simplificăm viața.

Încă o dată să spunem, casa, muzeul...

Așa am și spus, casa-muzeu, pentru că nu e nici casă simplu, nici muzeu, e o casă familială, muzeul are spații mari, cuvântul muzeu presupune altceva. E o casă memorială muzeu, aici se pot vedea lucrările tatălui meu, care nu pot fi văzute în altă parte. El nu este bine reprezentat în muzeele țării. De ce? Revenim la problema istorică, sub comunism a fost ostracizat, nu a fost apreciat și a rămas și după Revoluție, s-a perpetuat oarecum „aprecierea” dinainte, din vremea totalitarismului... Opera lui, care este una din cele mai importante opere ale artelor plastice românești, nu este apreciată la justa valoare pentru că nu există interes și nu are nici cine. Nu avem mari personalități - trebuie să facem diferența între persoane și personalități și pe urmă din nou revenim la scara valorilor - care să se fi implicat să scrie o istorie corectă a artelor plastice românești: nici n-a fost interesul, nici n-a avut capacitatea. Explicațiile sunt superflue, problema rămâne: încă nu s-a făcut, și atunci artistul nu a fost repus în drepturile lui. Marii artiști erau „artiștii” poporului: Ciucurencu, Baba... Țuculescu, de exemplu, a fost recuperat ulterior, după moartea lui, tot în regimul comunist, din interese politice - și foarte bine, că măcar a fost repus în valoare, dar Alexandru Țipoia nu a mai apucat să fie repus în drepturile lui, care sunt banii: oamenii nu știu să aprecieze dincolo de sumă. Dacă un tablou are o sumă mică, se consideră că are valoare mică, dacă sunt bani mulți, înseamnă că e genial - or, n-are nicio legătură banul cu arta. Aici este confuzia!

Cu atât mai mult cu cât, poate, încurajăm oamenii să se viziteze...

Evident, e o chestiune de cunoaștere, dar asta nu rezolvă problema! Pot să vină armate de persoane, dar asta nu rezolvă problema, în sensul că arta lui Alexandru Țipoia va fi repusă în drepturile ei bănești, financiare. Asta nu știu la ce nivel se întâmplă. E o conjunctură foarte curioasă cum merg prețurile... E foarte greu să dai un preț. De exemplu, pentru „Simfonia a 9-a” de Beethoven, ce preț i-ați da, față de „Romanța...” de Beethoven [„Romanța pentru vioară și orchestră n. 2 în Fa Major” - n.red.]?

Prețul biletului pe care îl achiziționeți la un concert...

Dar cât face creația, nu mă refer că te duci la concert și asculți? „Simfonia” nu costă trei lei sau 500...

Aici, sigur, cineva ar spune drepturile de autor, dar nici măcar acolo...

Sau, de exemplu, „Scrisoarea a 3-a” de Eminescu, cât i-ați da?

Nu-i așa? Aceste creații sunt, în sine, de o valoare...

... inesmitabilă! Dincolo de bani.

Sigur! La nivel personal, însă, pentru cineva care vizitează, el o să considere singur, dar, în ce mă privește, pot să spun asta, consider că m-am îmbogățit

văzând lucrurile din această casă. Cum vedeți viitorul...?

Eu sunt destul de pesimist, nu văd niciun viitor.

Sigur, nu e nimeni mulțumit cu un răspuns de felul acesta, oamenii vor să aducă lucruri frumoase...

... Vor un mesaj optimist, dar, din punctul de vedere al unui artist, el nu poate fi dat cu atâta ușurință.

Mai ales - nu? - că un artist vede și exemple din viețile altora...

Da! Eu am avut „privilegiul” (unul rar) în sensul că am avut ce se întâmplă cu posteritatea unui artist, a tatălui meu: am trăit-o zi de zi, sunt peste 30 de ani de când a murit, și am văzut cum se întâmplă lucrurile - foarte greu, că tot ce faci [pentru a-l pune în valoare pe artist - n.red.] aproape că nu folosește la nimic și sunt puțini care au făcut ce am făcut noi. Vedeți acolo în carte albumele, cataloagele expozițiilor pe care le-am făcut ulterior, în tandem, el și cu mine, ca să nu mă neglijez nici pe mine. Văzându-ne împreună, lumea ne și identifica în același timp, înțelegeau cine e unul și cine e altul. Cu toate acestea, rezultatul este extrem de slab. De ce? Lucrurile se mișcă extrem de greu, în cultură lucrurile merg extrem de lent și nimeni nu garantează nimic pentru aceste evoluții, acestea se fac în sute de ani, or, noi am fost destul de ținuți în urmă cu evoluția și lucrul acesta se vede. Noi facem eforturi disperate, pe ultima sută de metri, și rezultatele sunt extrem de slabe, de firave, în ciuda importanței lor, am făcut foarte multe lucruri, facem foarte des evenimente la casa memorială, la momente importante din istoria României: Ziua Culturii, Ziua Națională, în cursul anului... Am făcut enorm, dar totul se petrece în cercuri restrânse, suntem mereu aceeași, nu avem ieșire. Am vrut să donăm casa asta, de 30 de ani, României, patrimoniul nostru familial, și până și cu asta merge extrem de greu. De ce? Pentru că persoanele care sunt responsabile de patrimoniul național nu sunt capabile să conștientizeze valoarea acestui nucleu. Am denumit casa memorială un „sanctuar”. De ce? Pentru că este mic, are dimensiuni restrânse, dar foarte important pentru arta românească. În continuare, ne străduim să nu lăsăm să se răspândească, pentru că lucrurile au valoare împreună: sunt lucrările de artă ale tatălui meu, sunt mobilele familiei, sunt colecțiile care au mai rămas... Este unic, niciun artist al generației lui nu are o casă memorială: nici Ciucurencu, nici Baba, nici Țuculescu. Tocmai pentru că ei nu au ar trebui păstrată și conștientizată importanța gestului nostru. Ar trebui să fim nu primiți cu indiferență, cu brațele deschise și, din contră, să fim rugați să lăsăm țării acest patrimoniu. Cu cine? Nu sunt oameni, din păcate.

Sigur, și pentru cei care ne ascultă poate primul lucru care rămâne este să înțeleagă, vizitând, ce se află aici, să-și facă un raport personal cu opera care există. Acum, poate, am discutat despre faptul că fiecare are preferințele lui,

dar vă propun să încheiem cu acest îndemn: să se intereseze de opera artistică, mai ales că este atât de disponibilă, fiind toată laolaltă și dvs., și doamna Tzipoia și fiica dvs. implicându-vă atât de mult... Doar cine n-ar vrea n-ar avea niciun fel de acces la lucrările lui.

Da, absolut! Așa este. Avem aici albumele pe care le-am făcut și care sunt foarte importante, pentru că ele explică, ajută foarte mult și sunt niște documente pentru posteritate, pentru timpurile viitoare. Noi am dat o mare importanță acestor documente, să le lăsăm pentru posteritate. Dacă contemporaneitatea nu este la înălțimea artistului, atunci poate posteritatea va face o reparație, chiar tardivă. Este o speranță, dar nu poate să fie o certitudine.

Am reușit să facem și o încheiere cum le place oamenilor!

Puțin pozitivă...

Într-o notă mai luminoasă! Vă mulțumesc mult. Încheiem discuția noastră și așteptăm să urmăriți și dialogurile viitoare.

La revedere!

La revedere!

Seria de discuții și interviuri „Povești la șemineu” este un proiect Syntopic, în cadrul căroră vom avea onoarea de a discuta pe larg cu personalități din România care reprezintă standarde de excelență și profesionalism în domeniile în care activează, dar, poate și mai important de atât, sunt adevărate repere de caracter și conduită pentru fiecare dintre noi.